

Genial formidlingskunst

Franz Schubert og Thomas Quasthoff gjør en storslått vinterreise.

KLASSISK

Jeg blir alltid litt trist når jeg tenker på Franz Schubert. Denne lille mannen med de tykke hornbrillene, den uryddige hårmanken. Denne lille mannen som av vennene fikk tilnavnet «Schwämmel». Lille sopp. Fattig var han hele livet. Eide aldri et klaver. Hadde aldri et fast sted å bo. Flyttet inn og ut hos venner og familie hele tida, som til og med samlet sammen papir slik at han skulle få skriblet ned alle sine geniale musikalske ideer. Samtidig er det få komponister som har gitt meg større musikalske gleder enn denne ydmyke mannen som, ifølge ham selv, kun hadde en oppgave her i vår jordiske jammerdal. Nemlig å komponere. Jeg blir stadig mer opptatt av hva den mannen etterlot seg, og da særlig i det siste leveåret hans.

Tenk på de tre store klaversonatene. B-dur sonaten er den største innen sin sjanger overhodet. Jeg har ikke glemt Beethovens op. 111, men Schubert ligger meg gemyttmessig nærmere. Ess-dur messen, C-dur fantasien for fiolin og klaver. Fantasien i f-moll for firhendig klaver. Den «store» symfonien i C-dur. «Der Hirt auf dem Felsen», sangen med det vidunderlige klarinettobligatet. Og toppen av det hele. Strykekvintetten i C-dur, med de to celloene. Hvordan er det menneskelig mulig å produsere det ene mesterverket etter andre, og være så utmattet av den forferdelige kjønnssykdommen som han hadde kjempet med de siste seks, sju årene av livet. Det er bare ufattelige saker, det hele.

Det vi finner på ukens utvalgte ble vel strengt tatt fullført året før han døde, 1827, men det spiller liten rolle. Sangsyklusen «Winterreise» er kanskje den aller største innen sin sjanger. Det påstås at Wilhelm Müllers 24 dikt ikke tilhører det største innen tysk diktning, men når man hører dem tilført Schuberts eventyrlige musikalske drakt, forstår man ikke helt den teorien. Ytterligere blir dette inntrykket forsterket gjennom en DVD der den tyske bassbarytonen Thomas Quasthoff i et opptak fra Berlin i 2005 tar oss med på en reise så full av tragedie og tristesse at man sitter som fjetret gjennom de drøyt sytti minuttene turen varer. Og med seg ved klaveret har han en usedvanlig inspirert Daniel Barenboim.

Quasthoff, et fenomen i seg selv, griper tilhøreren fra første sekund. Allerede i «Gute Nacht» føler vi at her er noe stort på gang. Ujålete og direkte formidler han tekst og tone. Hans uttrykksregister er overveldende og han unngår fullstendig å bli melodramatisk. Lytt til hans

Thomas Quasthoff er en av vår tids bemerkelsesverdige fenomener som formidler tekst og tone på et genialt vis. Her under Risør Kammermusikkfestival 2008. FOTO: LIV ØVLAND

DVD
Franz Schubert
«Winterreise»
Thomas Quasthoff,
Daniel Barenboim
Deutsche Grammophon/Universa

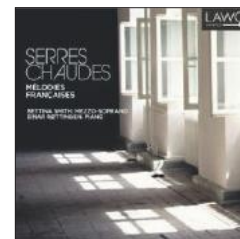
bewisste bruk av «non-vibrato»-teknikk for å understreke den underliggende smerte som syklusen er så full av. Den er der allerede i Lied nummer to, «Die Wetterfahne» og forblir der helt til det siste i «Der Leiermann». En av Schubert aller mest gripende sanger. Quasthoffs register spenner fra dype E til høye Ass, og alt produseres med en stor musiker og tekstformidlers sikkerhet, og han har en sjelden god dybde. Litt lys og positiv optimisme skapes i «Frühlingstraum», men det varer kun en kort stund.

La meg også dvele litt ved Daniel Barenboims innsats ved klaveret. Jeg har aldri tilhørt Barenboims store beundrerskare, men etter å ha hørt dette opptaket må jeg si at han imponerer med sin pianistiske fantasi og evne til å holde spenningen i de gjennomført langsomme tempi duoen legger an til. Ikke minst er dette tydelig i Lied nummer 16, «Letzte Hoffnung». Det er ikke den Lied man vanligvis husker fra «Winterreise», men klaversatsen er så beskrivende av blader som faller, blir tatt av vinden, danser både hit og dit, for så å dale flatt til jorden. Alt håp er på en måte ute. Magisk klaverspill. Og når kameraet fokuserer på Quasthoffs ansikt, med de lukkede øynene ved reisens slutt, forstår man enda bedre enn før at døden er like om hjørnet. Schuberts skjebne føles beseglet.

Thomas Quasthoff er en av vår tids bemerkelsesverdige fenomener. Med en kortvoksts kropp og armer, Thalidomid, men med alt som har med pusteorganer å gjøre fullstendig intakt, er det meg komplett ubegripelig at man kan formidle tekst og tone på et så genialt vis. En helt unik konsert.

nyeintrykk@dagsavisen.no

KJELL HILLVEG

CD
«Serres Chaudes»
Bettina Smith (mezzosopran),
Einar Røttingen (klaver)
Verk av Chausson,
Fauré og Saint-Saëns
Lawo Classics 2009

Gyllent drivhus

Omgrepet «Serres Chaudes» – fransk for drivhus – høver godt om songane på denne plata. Samtlege syklusar utgjer seine opus hjå komponistane og er resultatet av godt vaksne personar sitt arbeid.

Utøvarane på plata kan òg seiest etablerte. Mezzosopranen Bettina Smith, gjennom si omfattande konsert- og operatiske verksemd, her til lands og internasjonalt. Pianisten Einar Røttingen er med sin mangeårige base i Bergen ei solid inspirasjonskjelde for musikk-miljøet i byen, og mellom våre fine tolkarar av norsk og nyare repertoar.

Duoen har hatt som mål å presentere sjeldan framførte stykke frå den franske vokale gullalderen. Det har i seg stor verdi. Men der nyfikna og skapartrongen normalt er det som fascinerer ved ei innspeling, vert kombinasjonen av etablerte komponistar og utøvarar ein styrke på denne plata.

Gjennom den eine franske melodien etter den andre vert me førte inn i eit vaksent men mystisk klangleg landskap. Variasjonsrikdomen er stor; både lette og meir dramatiske stemningar er representerte. Men framfor alt er det sensuelle er ein gjengongar hjå Ernest Chausson, Gabriel Fauré og Camille Saint-Saëns.

Samtlege nyttar tekstar av symbolistiske forfattarar, der fornuft må vika for oppleving og kjensler, der kjenslene vert skrivne ut gjennom overførte betydingar: Der heile naturen ikkje er anna enn eit bevegeleg bilete – eit tilsøra symbol, utviska av dei evige lovar, slik Arvid Vollsnes formidlar i coverteksten.

Smith og Røttingen utstråler god forståing for denne subtile og samstundes utådretta tilstanden. Resultatet er lyden av ein impresjonisme, der utøvarane ikkje seier seg nøgde med å kvila på overflata, men trengjer djupare inn i materien. Dei omfevner oss med klangar kledd i mørke og gylne fargar – over plata kviler angen av krydra parfyme.

IDA
HABBESTAD

